

Nová kladiva na švarcsystém: Tajné nahrávky, veřejná hanba a pranýř

Stát vytrvá ve snaze potlačit nezákonné zaměstnávání. Nástrojem má být vysoký počet kontrol i výrazné posilování pravomocí inspektorátů práce.

– TEXT – Jan Beránek – FOTO – Shutterstock

Odhalování nelegální práce patří aktuálně mezi nejvýznamnější činnosti inspektorátů práce. Ačkoliv souhrnná zpráva za loňský rok dosud nebyla zveřejněna, Ekonom má k dispozici neoficiální údaje. „Z předběžných čísel prozatím vyplývá, že v roce 2024 bylo provedeno v oblasti zaměstnanosti 7109 kontrol, z toho 6328 kontrol přímo zaměřených na odhalování nelegální práce,“ uvádí tiskový mluvčí Státního úřadu inspekce práce Richard Kolibač. Míří se tu zejména na takzvaný švarcsystém a stát pro jeho potírání hodlá sázet i na odstrašující účinek trestů. K letošnímu 1. lednu získaly inspektoráty práce oporu v nové legislativě a s ní i nové pravomoci pro zajišťování důkazů a přístup k informacím.

Nová pravidla podporují spolupráci mezi jednotlivými státními orgány a vzájemné sdílení informací. Rozšířen byl seznam sankcí, které lze provinilcům uložit. Vedle finančního postihu mohou nově dotčeným společnostem vzniknout i podstatné reputační ztráty díky tomu, že informace o prohřešku bude zpřístupněna široké veřejnosti.

Spolu se zvýšením daňových příjmů státu je cílem kultivovat pracovní prostředí i podnikatelské vztahy a chránit práva zaměstnanců dotčená švarcsystémem. Plán kontrol schválený ministerstvem práce a sociálních věcí letos počítá minimálně s 6700 kontrolami v oblasti zaměstnanosti.

Pokuty jsou pomíjivé, hanba je věčná

Novela zákona o zaměstnanosti zakotvila novou sankci. Rozhodnutí o tom, že nějaká společnost umožnila výkon nelegální práce nebo zastřeně zprostředkovává zaměstnání, může být zveřejněno na úřední desce Státního úřadu inspekce práce, a to až po dobu jednoho roku. Obsah

úřední desky je veřejně přístupný i na webových stránkách úřadu. Hrozba sankce tohoto typu by podle zákonodárce měla mít psychologický efekt a některé firmy od nelegálního zaměstnávání odradit. „Zveřejnění rozhodnutí o spáchání přestupku totiž může výrazně poškodit pověst společnosti a narušit její vztahy s obchodními partnery. Navíc to může sloužit jako ‚pozvánka‘ pro další státní orgány, například finanční úřady, aby zahájily vlastní daňové kontroly,“ přibližuje možné následky Jakub Šotník, partner a advokát ve společnosti Rödl & Partner.

O tom, nakolik zveřejnění rozhodnutí reálně ovlivní reputaci hříšníka, se vedou polemiky. „Aby bylo možné předvídat takový účinek sankce i z preventivního a odstrašujícího hlediska, musely by správní orgány rovněž zajistit, aby se informace o spáchání přestupku spolehlivě dostala právě ke klientele konkrétního pachatele, což přirozeně možné není,“ konstatuje Adam Valíček, vedoucí partner advokátní kanceláře Valíček & Valíčková s tím, že dle jeho zkušenosti navštěvují soukromé osoby webové úřední desky státních úřadů spíše výjimečně.

Advokát přesto doporučuje, aby si společnosti před uzavřením smlouvy svého partnera pomocí úřední desky

Zveřejnění rozhodnutí o spáchání přestupku může poškodit pověst společnosti a narušit obchodní vztahy. Navíc může sloužit i jako „pozvánka“ pro další státní orgány.

Zastavit švarcsystém

má státu pomoci i spolupráce inspektorátů práce s daňovou správou, tajné pořizování nahrávek kontrol i uveřejňování rozhodnutí o přestupcích na internetu.

prověřily. „Důvod tkví v tom, že u takového zveřejnění lze již od počátku mít představu o tom, s jakým subjektem je uzavírána spolupráce, a případně ji nenavázat z důvodu rizika a možné spoluodpovědnosti zaměstnavatele za porušování předpisů pracovního práva,“ vysvětluje Valíček.

Legislativa ukládá, že zveřejnit lze pravomocné rozhodnutí o přestupku spáchaném po 1. lednu 2025. Inspektoráty ovšem takto nebudou postupovat ve všech případech. „Orgány inspekce práce přistoupí k jeho uložení u zjištěných protiprávních jednání s vyšší individuální závažností a vysokou společenskou škodlivostí,“ nastiňuje zamýšlený postup Kolibač.

Tajné záznamy i spolupráce napříč státní správou

Nové pravomoci získala inspekce práce i na úseku zajišťování důkazů a shromažďování informací. Při kontrole nebo v rámci úkonů, které jí předcházejí, může pořizovat zvukový i obrazový záznam bez vědomí kontrolovaného, pokud nelze účelu kontroly dosáhnout jinak.

Novinkou je i možnost požádat o informace správce daně. Díky tomu může inspektorát získat indicie naznačující existenci nelegálního zaměstnávání u daného daňového subjektu. „Typicky se může jednat o údaj, zda OSVČ fakturuje výhradně jednomu subjektu, což je jeden z ukazatelů švarcsystému. Pokud inspektoráty práce zkombinují tyto informace s audiovizuálními záznamy z pracovišť, výrazně to oslabí obranu zaměstnavatelů, jejichž možnosti obhajoby se tím podstatně sníží,“ vysvětluje Šotník.

Dopad nových pravomocí inspekce práce potvrzuje i Valíček. „Pro podnikatele to znamená, že veškeré nedostatky či porušení předpisů mohou být zaznamenány detailněji, než tomu bylo doposud, což zároveň zvyšuje váhu důkazních materiálů v případech hrozících správních řízení či soudních sporů,“ konstatuje advokát.

Míra úspěšného odhalení přestupků přitom byla již před účinností novely vysoká. Jen v roce 2023 bylo v souvislosti s umožněním výkonu nelegální práce v navazujícím správním řízení uděleno více než 550 pokut v souhrnné výši více než 130 milionů korun. ■